

Jochem de Groot

INTERVIEW MET VOORMALIG MICROSOFT-LOBBYIST JOCHEM DE GROOT

‘HET IS NOG NIET REALISTISCH OM DE ORIGINALS UIT TE SLUITEN’

Als ambtenaar bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en later als jarenlange lobbyist voor Microsoft in Nederland zag Jochem de Groot hoe dit Amerikaanse bedrijf van een ongrijpbare en onzichtbare macht gebruikmaakte om de wereldwijde invloed van Microsoft te vergroten.

In zijn boek *Kolonisten van de cloud** toont De Groot met praktijkvoorbeelden aan hoe het Big Tech-bedrijf te werk gaat. *Maatschappij & Politiek* sprak met hem.

IVO PERTIJS

‘We hebben
meer visie nodig
over wat we zelf
met technologie
willen.’

Dat grote techbedrijven over economische macht, innovatiemacht en marktmacht beschikken is geen geheim, maar minder bekend is de zogenoemde discursieve macht die deze ondernemingen - door Jochem de Groot ook wel de kolonisten van de *cloud* genoemd - wereldwijd inzetten. ‘Het is een ongrijpbare en onzichtbare macht met grote invloed. Deze invloed zie je niet een-twee-drie. De afgelopen tien jaar werden er heel veel boeken over Big Tech en de *cloud* gepubliceerd. Het viel mij op dat deze vooral over de technologie zelf gingen, zoals de *cloud*, de *platforms* en de datacentra ofwel de leidingwerken van onze digitale wereld. Dit is de harde macht. Er zijn ook andere machten in de wereld die bepalen hoe we naar technologie kijken. Dat heeft eveneens impact op de wijze waarop we nu autonoom willen worden. We zien zelf niet in hoe verre de verhalen, narratieven en denkbeelden over technologie niet bij onszelf vandaan kwamen. Deze kwamen mee met de technologie. Ik wilde een steen in de vijver gooien en zo een bijdrage aan het debat leveren. Het leek mij goed om dit vanuit mijn persoonlijke ervaring op te schrijven’, legt De Groot uit.

DISCURSIEVE MACHT

Op een zeker moment viel hem de discursieve macht op. De Groot: ‘Ik werkte acht jaar voor Microsoft. Na een aantal jaar werd het vertellen van verhalen echt een strategie voor het bedrijf. De leiding, de president, vertelde steeds meer beeldende verhalen waarin een link met het verleden werd gelegd. Teams doken de bibliotheken in om technologie tot leven te laten komen met verhalen, video’s en interactieve websites. Er werd een reflectie op technologie neergezet waarbij deze teams zich bewust waren van het verleden. Dit waren lessen uit het verleden voor de technologie van nu. Het viel mij op dat dit op een professionele en Amerikaanse manier werd gedaan die emotie oproepend is. Technologie is saai en technocratisch. Als ik termen gebruik die in dit vakgebied de hele dag over

tafel gaan, zoals technische standaarden, interoperabiliteit en netwerkconfiguraties, dan haakt de gemiddelde burger snel af. Microsoft is goed in verhalen vertellen en mensen hierin meenemen. We gingen in deze verhalen mee. Ik geloof sterk in de kracht van *story telling* om visies te schetsen. De kern van mijn boek is dat we meer visie nodig hebben over wat we zelf met technologie willen. Daar moet je niet alleen technologie tegenover stellen die je zelf opbouwt. Dat is absoluut noodzakelijk, maar tegelijkertijd moet je die tot leven laten komen om mensen erin te laten geloven. Dat ontbreekt nu.’

Op welke wijze onderscheidt Microsoft zich van de andere grote techbedrijven?

‘Ten eerste is Microsoft ouder dan de andere bedrijven. Microsoft bestaat al meer dan vijftig jaar en leerde lessen uit het verleden. Voorheen investeerde het bedrijf niet in lobbyisten. Nadat Microsoft ternauwernood kon voorkomen dat het werd opgebroken deed het aan *soul searching* en kwam tot de conclusie dat het meer met overheden, toezichthouders en beleidsmakers moest praten. Dit kwam rond 2014 met een nieuwe en huidige CEO, Satya Nadella, tot leven met het vertellen van verhalen en met verbeeldingskracht, ook lokaal waar het

bedrijf actief is. Denk daarbij aan lokale waarden, normen en culturele prioriteiten. Andere techbedrijven hebben eveneens lobbyisten in dienst, maar die waren minder proactief en begonnen hier in vergelijking met Microsoft minder vroeg mee. Microsoft begon met het verhaal over de verantwoorde technologie. Dat maakt dit bedrijf anders, dan de rest.'

Voordat u als lobbyist voor Microsoft werkte was u ambtenaar op het ministerie van Buitenlandse Zaken. Hoe ervoer u de werkwijze van Microsoft in de praktijk?

'Ik reisde als ambtenaar de wereld over om het vrije internet te verdedigen. Het was een superleuke en leerzame tijd. In die tijd was er in het Westen een sterk geloof in een vrij internet. Enerzijds voor mensenrechten, vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. De aanname was dat landen door *Twitter* en *Facebook* zouden democratiseren en dat autoritaire leiders slechts lijdzaam konden toekijken. Aan de andere kant was het belang van techbedrijven. Zij hebben belang bij een decentraal en niet-gereguleerd, open internet. In internationale fora zoals de Europese Unie en de Raad van Europa viel het mij op dat bedrijven meegingen in de delegaties, vooral van grote landen zoals het Verenigd Koninkrijk, Canada en de Verenigde Staten. Deze bedrijven voerden grote invloed uit op de technische kanten van het debat. Dat waren mensen van *government* en *public affairs* en *compliance* die voor een bedrijf meepraatten om belangen van het bedrijf in het diplomatieke circuit te behartigen. Ik kwam vooral Microsoft en Google tegen. Google focuste zich vooral op de vrijheid van meningsuiting. Dit strookte met hun toenmalige doelstelling om informatie voor de wereld toegankelijk te maken. Microsoft had een meer wetenschappelijk, zelfs ambtelijk imago. Zo liepen ze er ook bij. Het viel mij op hoeveel expertise Microsoft in het debat bracht waarmee het een voorsprong op de andere actoren in het spel nam. Zij hadden de kennis en waren bezig met de volgende generatie technologie. Lobbyisten van Microsoft voerden op een subtiele manier invloed uit en waren onderdeel van het spel.'

'We waren als
vissen in de zee
die niet in
de gaten hadden
waar het water
om ons heen
vandaan kwam.'

In uw boek merkt u op dat Microsoft zich diep nestelde in de digitale infrastructuur van de Nederlandse overheid, economie en maatschappij en dat 'de kolonisten van de cloud' de mentale kaarten tekenden. In hoeverre moeten gebruikers, zoals docenten en leerlingen, zich hiervan bewust zijn?

'Het is een veelzijdige en veelkleurige discussie. Aan de ene kant kun je zeggen dat deze bedrijven nu eenmaal het vroegst waren met innoveren. Zij vonden de technologie uit en verfienden deze. Daarmee lopen deze bedrijven straatlengten voor op Europese leveranciers. Daaronder lag altijd de aanname van een eeuwigdurend bondgenootschap of vriendschap met de Verenigde Staten. Toen ik bij Buitenlandse Zaken werkte werd die vriendschap tussen de Verenigde Staten en Europa als onwrikbaar een eeuwigdurend geacht. Die bedrijven bouwden een enorm ecosysteem waar de zorg, het onderwijs, de publieke dienstverlening en onze economie instapten. Aan het begin werden hier weinig kritische vragen over gesteld. Er was een klein clubje critici en activisten, maar in algemene zin was dit de wereld waarin we leefden. Technologie om ons heen was en is grotendeels Amerikaans en tot op zekere hoogte Chinees. We waren als vissen in de zee die niet in de gaten hadden waar het water om ons heen vandaan kwam. Tegelijkertijd werd Nederland door deze

technologie welvarend. We zijn een van de digitale koplopers in de wereld. Jarenlang was het beleid om niet te reguleren. Ook binnen de Europese Unie joegen we deze agenda aan onder de vleugels van het Verenigd Koninkrijk dat voor een open markt was. Na de *brexit* werd de machts-as tussen Duitsland en Frankrijk sterker en daarmee ook de Franse visie op strategische autonomie in het debat. Tot voor kort voerde Nederland de kleinere gedigitaliseerde landen aan in discussies over het terughoudend zijn met het reguleren van de *cloud*, de *platforms* en andere technologie. Nederland wilde zich niet teveel met de markt bemoeien. Onder aanvoering van Frankrijk zat het zuiden van Europa al meer op strategische autonomie. Door de geopolitieke ontwikkelingen waar we nu middenin zitten kroop Nederland meer naar die Franse agenda toe. In het regeerakkoord staat een lijvige paragraaf over digitale autonomie. Deze ontwikkeling vond de afgelopen maanden en jaren al plaats. Het ministerie van Economische Zaken zei onlangs dat we groei-markten in Nederland specifiek moeten aanwijzen waarop we op de lange termijn echt goed gaan zijn. Dat doen we met industriebeleid. Decennialang was dat in Den Haag een vies woord. Het zat niet in het DNA van Nederland als handelsnatie om strak te reguleren en industrieën van staatswege te begeleiden. Dat is veranderd. De geopolitieke situatie vraagt om het stimuleren en beschermen van je eigen industrie. Andere lidstaten van de Europese Unie doen dit eveneens.'

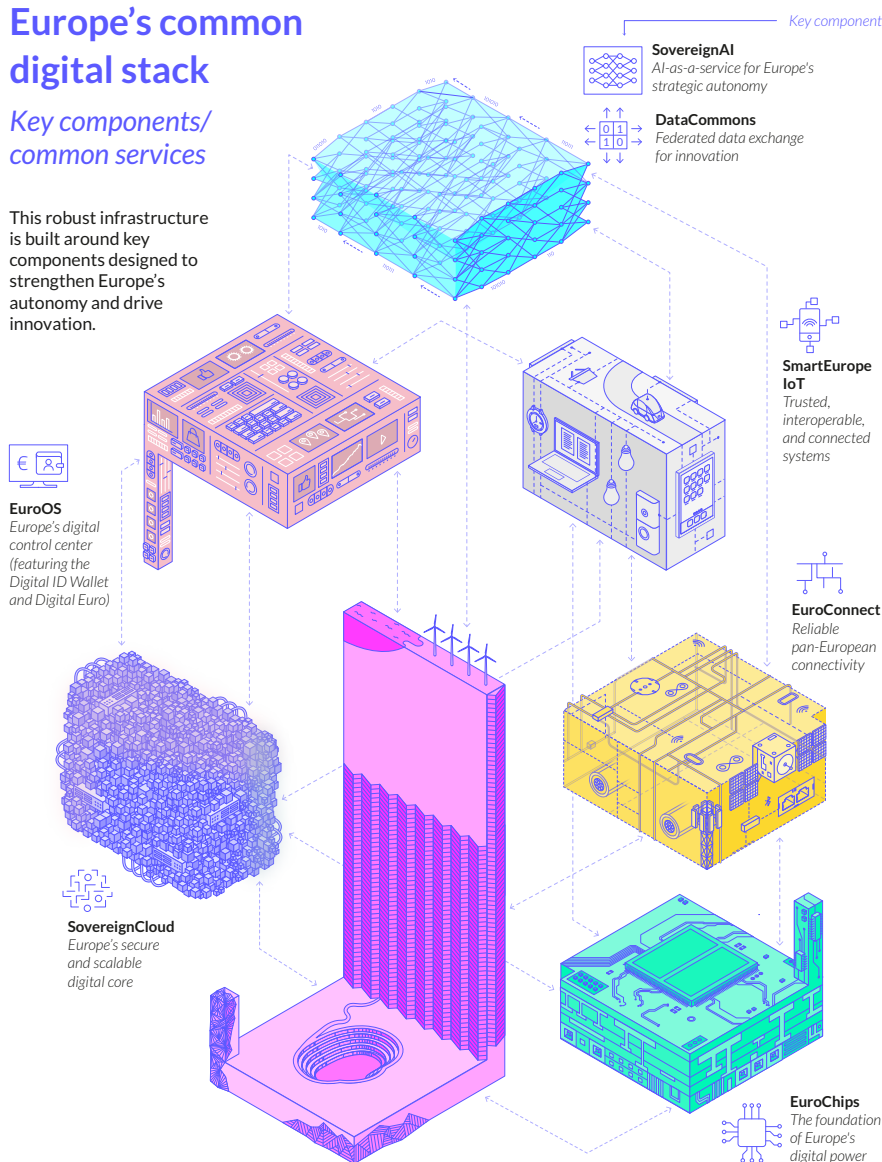
Hoort daar de samenwerking tussen ASML en Mistral ook bij?

'Jazeker, dat is een goed voorbeeld. Het ligt vaak genuanceerder, dan het debat doet vermoeden. Het internationale digitale systeem, het software-systeem en het *cloud*-ecosysteem is op een zo globaliseerde manier vormgegeven dat het bijna ondoenlijk is - nu we dat willen - om dit te onthechten. Dit heeft te maken met de enorme digitale voorsprong van de Verenigde Staten en tot op zekere hoogte China. Zij investeren op zo'n grote schaal dat een land als Nederland dit niet kan inhalen en bijbenen. Als je dit wel wilt doen, dan is het moeilijk om internationale componenten te weren.

Europe's common digital stack

Key components/ common services

This robust infrastructure is built around key components designed to strengthen Europe's autonomy and drive innovation.

Eurostack als Europees alternatief voor digitale soevereiniteit (bron: Bertelmann Stiftung)

Als je zelf in Nederland een datacentrum wilt bouwen, dan komt de hardware alsnog vaak van buiten Europa. Het is een kluwen van allerlei elementen in de technologie. De *Eurostack* is een mooi voorbeeld om dit beeldend te maken, te beginnen met de grondstoffen, de chips, daarna het netwerk, de *cloud* helemaal tot applicaties en artificiële intelligentie. Dit is allemaal met elkaar verweven. Dit betekent niet dat je het als Europa dan maar moet opgeven. Sterker nog, de geopolitieke situatie vraagt van Europa om snel autonoom te worden. Het is goed dat Economische Zaken niet overal

meer geld insteekt, maar zich op bepaalde sectoren focust. Als we met digitalisering nog verder kunnen hyper-specialiseren, dan kunnen we ons internationaal, in die geopolitieke ketens, onderscheiden en onmisbaar worden. Zo krijg je invloed, zoals ASML in de keten van halfgeleiders een monopolist is waardoor Nederland via dit bedrijf invloed kan uitoefenen. Het vraagt wel om een lange overgangsfase waarbij moet worden gekeken hoe het landschap van technologie erbij ligt: waar gebruiken we alles voor en hoe kunnen we ons op termijn loskoppelen en soeverein worden. Los daarvan is capaciteit een

probleem. Amerikaanse bedrijven investeerden zoveel in de capaciteit van de *cloud*, in datacentra, waardoor de groeiende Duitse en Franse bedrijven nu nog maar een paar procent van de capaciteit van de Amerikanen hebben. De vraag van bedrijven naar *cloud*-capaciteit is groter, dan wij nu in Europa überhaupt zouden aankunnen. In die zin is het een complex en genuanceerd debat dat - terecht - op de scherpst van de snede wordt gevoerd. Het debat moet echter wel met realisme worden aangekeken: hoe komen we door de transitie zonder onverantwoordelijke stappen te nemen?

'Voor sommige diensten is het soevereiniteitsvraagstuk scherp en worden alle processen, technische maatregelen en juridische organisatie in essentie niet vertrouwd.'

Zoals u schrijft past Microsoft hun verhaal doorgaans aan de wensen van consumenten of overheden aan. Ziet u dat nu ook gebeuren?

'Zeker, dat doen ze al langer dan de afgelopen jaren. In 2015 was er veel weerstand en scepsis van de Duitse overheid om de *cloud* in te gaan. Dit kwam door diephistorische achtergronden en het Stasi-verleden. Toen zei Microsoft een totaal andere *cloud* te bouwen waarbij een Duits bedrijf, los van Microsoft, de data opslaat. Op dat moment bleek hier uiteindelijk geen markt voor te zijn. Het product was duurder en had minder functionaliteit dan de reguliere producten. De Duitse overheid wilde dit niet kopen. Die propositie ging ter ziele. De afgelopen jaren omarmden Google en Amazon ook dit idee en ontwikkelden hun eigen proposities. Voor sommige diensten is het soevereiniteitsvraagstuk scherp en worden alle processen, technische maatregelen en juridische organisatie in essentie niet vertrouwd. Dat snap ik. Voor sommige processen moet je waterdichte technologie kunnen neerzetten waar een andere overheid niet bij kan. Bedrijven gaan steeds verder en hebben zogenoemde *air gapped*-oplossingen waarbij het juridische helemaal losstaat van het origineel. Uiteindelijk bepaalt de markt wat het wel of niet wil. Voor publieke dienstverlening is dat een politiek vraagstuk. Dat is een courante discussie.'

Ook het onderwijs maakt gebruik van de infrastructuur van techbedrijven. Hoe kan een docent hier het gesprek met leerlingen over voeren?

'Gelukkig zijn er in Nederland organisaties die namens scholen met techbedrijven onderhandelen. De onderwijsmarkt is groot: de eisen die zij stellen aan het niet verwerken van gegevens van leerlingen voor advertentie-inkomsten en andere dingen die in de wet staan of hierin komen te staan; of dingen die voortvloeien uit de AI-wetgeving die vereisen dat bedrijven aan de Europese wetgeving voldoen. Zo

mag je geen emoties van leerlingen in het onderwijs meten. Bedrijven moeten hieraan voldoen. Tegelijkertijd is er een brede maatschappelijke ontwikkeling van universiteiten en sommige scholen die van de technologie van de Verenigde Staten los willen komen en een eigen ecosysteem op willen bouwen. Het is supergoed dat de Nederlandse maatschappij en economie innoveren en op die manier een alternatief bieden. Het is echter nog niet realistisch om de *originals* uit te sluiten. Die zitten zo diep in de systemen. Het is een politiek, maatschappelijk en soevereiniteitsvraagstuk. In mijn tijd bij Microsoft en daarvoor bij Buitenlandse Zaken zag ik vaak dat er in sectoren zoals de zorg en het onderwijs verschillende stemmen zijn. Leraren die willen innoveren en testen wat ze zoal kunnen doen, maar ook schoolbesturen die wat terughoudender zijn, er niet zoveel geld aan willen besteden en zorgen over de privacy hebben. Dat zie je ook bij gemeenten en in de zorg. Die discussies worden al jarenlang gevoerd. Door de huidige onbetrouwbaarheid van de Verenigde Staten staat deze discussie op scherp. In mijn boek schrijf ik dat de Nederlandse overheid gebruikmaakte van de Europese wetgeving en de schaal van de Europese Unie om betere contracten met Amerikaanse bedrijven uit te onderhandelen. Microsoft, Google en Zoom legden zich daarbij neer. Je bent dus niet zomaar weerloos. Dat is een positieve noot die ik in mijn boek neerleg, maar in het onderwijs is een aantal bedrijven dominant. Er moet een scherpe discussie over de wenselijkheid hiervan worden gevoerd. Daarin moeten alle belangen worden meegenomen. De manier waarop dit nu gebeurt is nogal ongenueanceerd en gepolariseerd. Dat doet geen recht aan de complexiteit van de huidige situatie. Je hebt altijd *leaders and laggards*, activisten en toezichhouders en allerlei rollen in het debat. De vraag is wat realistisch is op de korte en op de lange termijn.' ♦

**Kolonisten van de cloud* verscheen bij uitgeverij De Bezige Bij.